

[Justitsministeren.]

ind, når vi skal have debatten, og jeg er villig til, hvis jeg kan give oplysninger herom, at sende dem til udvalget.

Jeg takker som sagt for den stort set enige tilslutning til den tanke, der ligger bag ved lovforslaget, og håber, vi kan nå til bred enighed om den nærmere udformning.

Med hensyn til det andet spørgsmål, om en polititjenestemand, der påtaler lovovertrædelsen, også skal kunne forelægge en bøde med det samme, har vi gjort os visse tanker om dette i justitsministeriet. Sagen er sendt til høring, men jeg vil — hvad jeg formoder retsudvalget vil sætte pris på — kunne sende et notat, hvor vi nærmere skitserer, hvad der er tanken med det; så behøver jeg ikke at bruge tiden her. Jeg kan blot sige, at det, man forestiller sig, er, at det skulle være faste bødesatser, der var tale om, at der altså ikke skulle være noget skøn.

Må jeg endelig sige dette til fru Hanne Reintoft, der anvender det udtryk, at så længe man ikke kan indskærpe politiet almindelig takt og tone, vender partiet sig mod lovforslag af denne art: Hvornår fru Hanne Reintoft accepterer, at politiet udøver almindelig takt og tone, kan jeg jo ikke vide, og der kan være uheldige undtagelser, men i øvrigt synes jeg rigtignok, at bemærkningen er lovlig generel, vendt mod politiet som sådant.

Lindholt (FP):

Jeg undskylder, at jeg tager tingets tid, men fru Hanne Reintofts bemærkninger giver mig anledning til det.

Forholdet er i virkeligheden det, at hvis ikke vi kan bruge dette lovforslag til noget som helst andet, så kan vi da benytte det til at rette et generelt angreb mod politiet; det er jo også en måde at behandle lovforslag på.

Det, jeg kunne tænke mig, var, om man i tinget kunne enes om, at formanden var bemyndiget til ved sådanne lovforslag simpelt hen at give en bemærkning på dagsordenen om, at forslaget uden videre sendtes i udvalg, således at man ikke skulle bruge tre kvarter på at sige det samme alle sammen. For der er jo ingen, der er uenige om det, og det er et lovforslag af teknisk karakter, der ikke kan give anledning til almindelige forsamlingshusvalgtaler, sådan som det sidste

ærede medlem — undskyld, ikke justitsministeren, men fru Hanne Reintoft — benyttede lejligheden til.

Formanden:

Jeg må gøre opmærksom på, det drejer sig om en førstebehandling, hvor jeg ikke synes de seneste bemærkninger i og for sig hørte hjemme.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om film og biografer [af Chr. Christensen m.fl.].

(Lovforslaget (nr. 43) findes i tillæg A. sp. 633, fremsættelsen i tidenden sp. 492).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ministeren for kulturelle anliggender (Nathalie Lind):

Jeg skal fremsætte nogle bemærkninger til det af kristeligt folkeparti fremsatte forslag til lov om ændring af lov om film og biografer.

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, må det ses på baggrund af den debat, der opstod som følge af filminstitutets tilsagn om produktionsstøtte til filminstruktøren Jens Jørgen Thorsens planlagte Jesusfilm. Man ønsker fra forslagsstillerne side at sikre, at det ikke fremtidig bliver muligt for filminstitutets bestyrelse at træffe afgørelse om anvendelse af statsmidler, som, siger man, den ansvarlige minister og folkettinget selv i en udpræget kontroversiel situation er uden indflydelse på. Dette er, formoder jeg, baggrunden for forslaget fremsættelse.

I betragtning af det røre, som filminstitutets afgørelse i sagen om Jesusfilmen vakte i

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

store dele af befolkningen og også uden for landet grænser, forstår jeg forslagsstillernes interesse for spørgsmålet. Men ifølge kristeligt folkepartis forslag skal der i den gældende lovs § 11 indføjes en ny bestemmelse som stk. 5, hvorefter ministeren i følgende 3 tilfælde skulle kunne nægte godkendelse af statsstøtte. For det første hvor der er sandsynlighed for, at det færdige produkt vil være i strid med dansk lovgivning, for det andet hvor det vil virke diskriminerende over for grupper i befolkningen, og for det tredje hvor det vil medvirke til at nedbryde Danmarks omdømme i udlandet.

Ifølge den gældende filmlovs § 11, stk. 1, har det danske filminstitut til opgave at virke til fremme af filmkunsten i Danmark, og ifølge stk. 2 kan instituttets midler efter bestemmelse af instituttets bestyrelse anvendes til støtte af en række i bestemmelsen nærmere angivne forhold.

Ifølge § 11, stk. 4, kan ministeren for kulturelle anliggender i særlige tilfælde godkende, at der af instituttets midler kan ydes støtte til andre formål til fremme af filmkunsten end de i loven direkte nævnte.

Der er således ikke i den nugældende lov indføjet nogen bestemmelse om, at institutbestyrelsens afgørelser skal forelægges for ministeren, medmindre man ønsker at støtte filmformål, der ikke udtrykkeligt er omhandlet i loven.

Allerede af den grund er der normalt intet grundlag for ministeren for at nægte godkendelse, således som kristeligt folkeparti foreslår.

Der er ej heller nogen bestemmelse i loven om, at bestyrelsens beslutninger i henhold til § 11, stk. 2, kan ændres af ministeren for kulturelle anliggender eller af andre instanser, og disse afgørelser må derfor, ligesom det var tilfældet med de afgørelser, der blev truffet af bestyrelsen for filmfonden i henhold til film- og biografloven af 1964, betragtes som endelige, forudsat de ikke er i strid med anden lovgivning, i hvilken henseende de må være underkastet domstolenes almindelige prøvelsesret.

Derfor er det min opfattelse, at såfremt det her omhandlede lovforslag i princippet skulle fremmes, ville det være nødvendigt at foretage en væsentlig ændring af ordlyden i den foreslåede bestemmelse, og det er end-

videre min opfattelse, at hele spørgsmålet må gøres til genstand for en indgående drøftelse i folketinget og vel især i kulturudvalget.

For sagen har jo to sider. På den ene side er det af betydning, at der i spørgsmål vedrørende eventuel ydelse af støtte af statsmidler til kunstneriske frembringelser hersker en vidtgående frihed for et af statsmagten principielt uafhængigt sagkyndigt organ til at træffe sine beslutninger. Indgreb fra regeringsside i beslutninger om statsstøtte ville kunne opfattes som en art censur ud fra den betragtning, at den kunstneriske ytringsfrihed ikke vil kunne udøves, hvis der ikke skabes de økonomiske forudsætninger herfor, og det gælder særlig, når det kunstneriske medium er kostbart at bruge, som netop filmen er det.

På den anden side forekommer det uholdbart, at en komité på ganske få mennesker, i dette tilfælde 5, skal kunne træffe definitive dispositioner over deres medborgeres skattekrone til støtte af et projekt, som føles dybt krænkende for måske hundredtusinder af mennesker i ind- og udland og — dette vil jeg sætte en streg under — muligt vil vise sig at være i strid med dansk lovgivning.

I sagen om Thorsenfilmen kunne der være tale om en eventuel krænkelse af straffelovens blasfemibestemmelse, eventuelt også af den særlige beskyttelse imod droit moral-krænkelser.

I andre tilfælde kunne der blive spørgsmål om overtrædelse af lovgivningen om forbud mod diskrimination eller af bestemmelserne til værn om privatlivets fred.

I alle sådanne tilfælde føles det af vide kredse i befolkningen som en urimelighed, at der ikke bare siges stop; uanset hvilket kunstnerisk resultat der måtte blive tale om, finder disse kredse, at der ikke bør anvendes statspenge til projektets fremme. Derimod er der ikke noget i vejen for, at projektet kan gennemføres for private midler. Først dets offentlige fremførelse vil eventuelt til sin tid kunne blive mødt med retslig indgriben, hvis der er tale om overtrædelse af landets love, et spørgsmål, som jo domstolene i sidste instans må træffe afgørelse om.

Det, der er spørgsmålet, er derfor efter min opfattelse, om det er muligt uden at

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

instituerer en hjemmel for en ministers indgreb, f. eks. i form af en vetoet, hvilket jeg ikke finder vil være heldigt på det kunstneriske område, at skabe nogenlunde rimelige garantier for, at en bestyrelse for det danske filminstitut sikrer sig, at den ikke bevæger sig fra det kontroversielle område ind i det retsstridige.

Det mener jeg der er mulighed for, og jeg kunne forestille mig, at man enten ved en ændring af loven eller blot ved en bestemmelse i forretningsordenen pålagde instituttets bestyrelse en pligt til i de tilfælde, hvor der kan herske tvivl om, hvorvidt en på grundlag af et forelagt projekt produceret film vil stride mod dansk lovgivning, at indhente en udtalelse om spørgsmålet fra en kompetent og objektiv juridisk instans, f. eks. kammeradvokaten.

Dennes prøvelse af sagens juridiske side skulle resultere i et responsum, som afgives til bestyrelsen, der på dette grundlag må træffe sin endelige afgørelse.

Yderligere må det efter min opfattelse udtrykkelig fastsættes, at filminstitutts støtte altid vil være betinget af, at den færdige film kan vises offentligt i Danmark, og at den af filminstituttet ydede støtte hjemfalder, hvis det ikke skulle vise sig muligt.

Det er mit håb, at drøftelserne her i tinget eller drøftelserne i udvalget på sagligt grundlag må føre frem til et resultat, som kan vinde forståelse i det store flertal af befolkningen.

Albertsen (S):

Der er jo ingen tvivl om, hvad der er baggrunden for dette lovforslags fremkomst. Nu kan man måske nok indledningsvis tillade sig at fremkomme med den lille polemiske betragtning, at det næsten kan tænkes — det er ikke helt usandsynligt i det mindste — at netop det, at dette lovforslag kan fremkomme i folketinget som et lovforslag fra en gruppe, måske har sammenhæng med diskussionen om dette projekt, som der indtil nu kun har været tale om, altså dette at de overhovedet fysisk og politisk er til stede her i denne forsamling. De skal altså nærmest være taknemlige for den provokation, som der vel nok var tale om i nogen grad fra den pågældende kunstners side i kraft af hans form.

Men hvis man ser på lovforslaget og læser dets 3 punkter, må jeg klart straks indledningsvis afvise det på socialdemokratiets vegne. Vi kan under ingen omstændigheder gå ind for en ændring af denne lov med det udgangspunkt, der her er tale om, hvor det nævnes, at ministeren skal kunne nægte godkendelse af statsstøtte, hvor der er sandsynlighed for, at det færdige produkt vil være i strid med dansk lovgivning — det skulle på forhånd være en given og selvfølgelig ting — hvor det vil virke diskriminerende over for grupper af befolkningen — det skulle også efter dansk lovgivning være sikret, så det må anses for overflødig — og hvor det ville medvirke til at nedbryde Danmarks omdømme i udlandet.

Jeg vil her indskyde den bemærkning, at jeg vil have den dybeste medlidenhed med enhver minister, også den nuværende og de kommende, der skal administrere en bestemmelse af denne art. Hvad folk i Sovjet, militærjuntaen i Grækenland eller Nixons Amerika synes om en film af denne art, kan ikke være afgørende. Der er f. eks. også folk, der påstår, at en bestemt politikers, hr. Glistrups, fremføring her i landet nedsætter respekten for Danmark i udlandet, og det kan man jo have forskellige opfattelser af, men af den grund begynder man da ikke at lovgive om, hvordan han skal opføre sig, og hvilket partiprogram han skal have.

Socialdemokratiet har den opfattelse, at kunstens frihed må være total. Vi skal ikke have en minister, uanset hvem det måtte være, til at bestemme, hvilke bøger der skal læses og sættes frem på folkebibliotekerne, eller hvilke billeder der skal hænge på kunstgallerierne eller kunstmuseerne, eller som i det konkrete tilfælde, hvilke film der skal produceres her i Danmark.

Vi ønsker ingen form for censur. Vi finder, at lovforslaget i sin tendens klart er præget af et ønske om at indføre en form for censur, og derfor må vi tage afstand fra det. Vi må også tage afstand fra, at man her har lagt op til en diskussion baseret på, at det var en enkelt person, der havde taget stilling til og dermed truffet afgørelse om ydelse af statsgaranti. Det er ikke korrekt. For efter den forretningsorden, man har for filminstituttet, er der netop tale om, at det er filminstitutts bestyrelse, der på grundlag af en indstilling fra filmkonsulenten eller filmkonsu-

[Albertsen.]

lenterne tager stilling til et projekt af den ene eller anden art.

Da den lov, som er grundlaget for hele denne diskussion, i sin tid blev drøftet i udvalget, havde vi en meget, meget indgående drøftelse netop af disse ting: formen for procedure og for stillingtagen og sammensætningen af de forskellige instanser, og der herskede fuldstændig enighed i det daværende folketing og i det daværende folketingsudvalg om det, der nu er lov.

Jeg skal ikke kunne sige, om der er nogen, der påvirket af den megen offentlige diskussion, der har været om disse ting, er blevet svage i knæene eller har ændret standpunkt. Det er jo enhver beskåret. Men vi vedstår vores ansvar for den lov, der i øjeblikket er gældende. Vi vil ikke afvise, at der kan være en teknisk detalje, en frynse, der skal rettes et og andet sted, men en drøftelse heraf må finde sted i folketingets kulturudvalg, og det skal ikke være på grundlag af det forslag til ændring af loven, som kristeligt folkeparti her har stillet.

Jeg anser lovforslaget for beklageligt og uheldigt og forkert udformet. Jeg har ikke noget imod, at man inden for kulturudvalget rejser en debat om disse ting, fordi man skønner, at der er noget rent teknisk, der skal ses på og eventuelt forhandles med de instanser, der her er tale om, men vores holdning til lovforslaget er klar og uomtvistelig. Vi har ikke ændret opfattelse i spørgsmålet om kunstens frihed, vi har ikke ændret opfattelse i spørgsmålet om denne lovgivning, vi vedstår vores ansvar for den, og vi mener, at meget af det røre, der blev en følge af den pågældende kunstners talent for at provokere, er den pris, som man somme tider må betale, når man vil respektere kunstens frihed og dermed også kunsternes frihed. Det er socialdemokratiets holdning til og udgangspunkt for en drøftelse af dette lovforslag, som selvfølgelig har krav på en seriøs behandling i kulturudvalget, men om vor holdning skal ingen tvivl herske.

Vestergaard Eriksen (FP):

Denne lov anser fremskridtspartiet simpelt hen for at være en dårlig lov, og vi kan ikke medvirke til at gøre den endnu ringere.

Når vi mener, at det er en dårlig lov, er det måske ikke selve paragrafferne, men det er en lov, der giver en hel del udgifter for staten, ikke mindst i de kommende år, som den er på nuværende tidspunkt.

Vi agter derfor i kulturudvalget at stille ændringsforslag til § 11, stk. 5, vedrørende statsstøtte, da vi ikke finder, at vi kan gå ind for statsgaranti eller tilskud til filmproduktion under nogen form. Ellers vil vi være velvillige med hensyn til behandlingen af det lovforslag, der her er fremsat.

Jeg kunne have lyst til lige at nævne en ting, som jeg har læst i aviserne i dag, og som også beviser, hvor uretfærdig loven kan virke. Der mangler ca. 4 mill. kr. i filmfonden, penge, som man tilsyneladende har brugt, uden at man har haft bevilling til det. Jeg finder anledning til her i dag at spørge kulturministeren, hvordan sådan noget kan finde sted.

Mette Madsen (V):

Kristeligt folkepartis forslag til ændring af lov om film og biografer går ud på, at der til § 11 føjes et stk. 5, hvorefter ministeren i 3 tilfælde kan nægte at godkende en indstilling fra bestyrelsen om produktionsstøtte. Da filmloven ikke giver ministeren godkendelsesbeføjelse, fordi princippet i loven er, at støtten tildeles af politisk uafhængige, er et forslag om en sådan principændring en forudsætning for at gennemføre ændringer i de tre foreslåede tilfælde. En sådan principændring er ikke foreslået her, men lad os alligevel se nærmere på lovforslaget og de som 1, 2 og 3 nævnte tilfælde.

Jeg skal tillade mig at tage disse punkter i en anden rækkefølge end i lovforslaget og begynde med nr. 2, der omtaler tilfælde, hvor statsstøtte vil virke diskriminerende over for grupper i befolkningen.

At der ikke må diskrimineres, er en tankegang, venstre kan følge og allerede har fulgt

[Mette Madsen.]

og stemt for, da folketinget i 1971 vedtog loven om diskriminering, hvor der i § 1, der er en ændring af straffelovens § 266 b, står, at den, der offentligt eller med forsæt til udbredelse i en videre kreds fremsætter udtalelse eller anden meddelelse, ved hvilken en gruppe af personer trues, forhånes eller nedværdiges på grund af sin race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse eller tro, straffes med bøde, hæfte eller fængsel i indtil to år. Det vil derfor være en overlappning at føje en sådan bestemmelse ind i filmloven eller i anden lovgivning i det hele taget.

I nr. 3 står der: „hvor det vil medvirke til at nedbryde Danmarks omdømme i udlandet“. At undgå dette er vel et ønske, alle danske deler på dette område som på alle andre, men desværre er det et kriterium, der er umuligt at nedfælde i en lovparagraf. Venstre må derfor afvise nr. 2 og nr. 3.

Jeg vil herefter vende tilbage til nr. 1 hvor der tales om sandsynligheden for, at det færdige produkt vil være i strid med dansk lovgivning, og her er vi vel ved sagens kerne. Det var dette punkt, vi fra kulturudvalgets side prøvede at få belyst i løbet af efteråret 1973, ja, lige til og med det sidste møde og samråd med den daværende kulturminister den 7. november 1973, dagen før der blev udskrevet valg. Ved dette samråd gennemgik vi bevillingen til Thorsen-filmen både i forhold til blasfemiparagraffen og til § 53 i loven om ophavsret, hvor der tales om det offentliges overvågelse af droit moral. Her siger stk. 1:

„Selv om ophavsretten er udløbet, må et litterært eller kunstnerisk værk ikke ændres eller gøres tilgængeligt for almenheden i strid med § 3, stk. 1 og 2, hvis kulturelle interesser herved krænkes“.

Og jeg vil tillade mig endnu et citat. I Torben Lunds kommenterede udgave af Ophavsretten siger han om denne paragraf:

„Der er dog næppe nogen tvivl om, at reglen vil blive forstået således, at den gælder med hensyn til et hvilket som helst værk af virkelig kulturel betydning, uanset dets oprindelsessted eller dets frembringelsestid, altså f. eks. også klassiske mesterværker fra oldtid og middelalder“.

Navnlig den sidstnævnte lov må efter min formening være til hinder for en produk-

tionsstøtte til Thorsens film. Hvis man så spørger, hvem der har påtåleretten efter denne lov, må jeg sige, at det har vel enhver borger her i landet, altså f. eks. også jeg selv, og jeg var da også indstillet på at ville bruge denne ret, hvis støtten til Thorsens film ikke var blevet trukket tilbage. Nu viste det sig, at støtten bortfaldt på grundlag af bestemmelser i filmlovens § 21, da Thorsen ikke inden den fastsatte og yderligere forlængede frist kunne eller ville meddele, hvor filmen skulle optages, og hvilke skuespillere der skulle medvirke. Men de principielle spørgsmål står stadig tilbage.

I det forannævnte samråd drøftedes bl.a. også spørgsmålet om ansvarsplacering i den omhandlede sag, men da det ikke viste sig muligt under samrådet at nå frem til en endelig afklaring af dette spørgsmål, udbad udvalget sig et notat fra justitsministeriet om anvendeligheden af ministeransvarlighedsloven, når der ved en lovgivning er delegeret et ansvar ud til en bestyrelse. Dette notat har det nuværende kulturudvalg for nylig modtaget. I notatet nævnes forskellige eksempler på, hvornår en minister kan drages til ansvar, og hvornår han ikke kan, f. eks. i forhold til statsinstitutioner med kulturelle opgaver, og der er nævnt Danmarks radio. Men i næstsidste afsnit står der:

„Justitsministeriet finder ikke på det foreliggende grundlag at burde tage stilling til, hvorvidt bestyrelsen for filminstituttet på tilsvarende måde er uafhængig af ministeren for kulturelle anliggender, for så vidt angår tilskuds- og garantidispositioner“.

Notatet har endnu ikke været drøftet i kulturudvalget. Jeg mener, det er nødvendigt, at vi snarest får denne drøftelse, og at udvalget også får lejlighed til at drøfte notatet med justitsministeren. I denne drøftelse vil naturligt indgå den del af kristeligt folkepartis lovforslag, der angår ministerens beføjelser ifølge filmloven.

Må jeg til slut tilføje, at venstre gerne så en bredere sammensætning af repræsentantskabet, men det er også noget, vi kan se på i udvalget og eventuelt stille ændringsforslag om.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Det radikale venstre kan ikke støtte dette lovforslag fra kristeligt folkeparti. I disse tider med de mange generelle angreb på

[Bernhard Baunsgaard.]

politikere er det naturligvis velgørende modsat, at kristeligt folkeparti udtaler en sådan tillid til den til enhver tid siddende kulturminister, som må ligge bag lovforslaget, men desuagtet mener vi ikke, det er noget godt forslag, og vi kan ikke støtte det.

Vi mener ikke, at det er tiden til, at man skal afskaffe den frisindede lovgivning, vi så nylig i enighed gennemførte i folketinget, fordi Thorsen i en beklageligt provokerende agitation for sin film har såret andre mennesker i de følelser, de selv sætter så højt. For åndsfrihed er jo ikke først og fremmest en frihed til tøylesløst at forhåne andres meninger og følelser, åndsfrihed er en frihed til at bringe sine egne meninger frem. Det giver den gældende lov god mulighed for, og derfor skal den bevares uagtet det beklagelige, der skete.

Må jeg sige om kulturministerens ord før, som jeg lyttede med stor opmærksomhed til, at jeg var meget glad for den første del af ministerens indlæg, hvori det blev sagt, at man ikke kunne støtte det foreliggende lovforslag. Derimod føler jeg mig ikke rolig ved den sidste del af ministerens indlæg. Ministeren talte dér om, at man måske kunne komme frem til, at kammeradvokaten skulle spørges og give en udtalelse, og at det skulle være ændringen i den gældende lov. Nej, det går ikke. Kammeradvokaten er en af regeringen ansat embedsmand og er ansvarlig over for regeringen. I slige sager har vi domstolene til at træffe afgørelse, hvis der er noget galt.

Ministerens ord om forretningsordenen om, at filmen skal være bestemt til offentlig fremvisning, var det eneste, jeg i dette afsnit kunne gå ind for. Det er en naturlig forudsætning, når man giver støtte til produktion af en film, at den skal være bestemt til offentlig forevisning, og hvis ministerens ændringsforslag eller henstilling til sin tid alene vil gå ud på dette, at der i forretningsordenen står, at det skal være en forudsætning, kan vi da godt tale om det.

Det glæder mig, at de ordførere, der hidtil har været oppe, så klart er gået imod lovforslaget. Der har jo været — og det vil jeg gerne sige i anledning af den bemærkning, som den socialdemokratiske ordfører kom med — bl. a. socialdemokrater, der er blevet slemt slappe i knæene ved det røre, der har

været, og som øjensynlig har gjort Hørups ord til sande, at netop denne slags sager har en enestående evne til at gøre helte til skræddere.

Gerda Møller (KF):

Jeg må bekende, at jeg tilhører et parti, som ikke er blevet slemt slappe i knæene i denne sag. Under hele det postyr, der var i forbindelse med Jens Jørgen Thorsenprojektet, tror jeg, der var mange mennesker, der ligesom jeg spurgte sig selv: hvad er filmkunst egentlig? Det står der nemlig ikke ét ord om i den lov, der ligger til grund for det lovforslag, der ligger på bordet i dag, loven om film og biografer, og alligevel er det en af hovedbetingelserne for ydelse af garanti til et filmprojekt, at filmen er af kunstnerisk værdi. Filmens moralske eller religiøse indhold eller livssyn er i denne sammenhæng ikke afgørende. Det er bekræftet såvel af den tidligere kulturminister som af filminstitutets formand, hr. Harder Rasmussen.

I det pressemøde, der var engang i september måned, udtalte hr. Harder Rasmussen, at bestyrelsen er afskåret fra at tage hensyn til politiske, religiøse og moralske omstændigheder, og han sagde videre, at det er filmlovens formål og dermed bestyrelsens opgave at sikre den filmiske ytringsfrihed.

Men hvem er så ansvarlig for, vil jeg gerne have lov at spørge, om en film også er etisk eller moralsk forsvarlig? For det kan da ikke være sådan, at blot en film er kunstnerisk, er der ingen ende på, hvor dybt man kan krænke andre mennesker og deres religion og samtidig få statsstøtte.

På baggrund af statsgarantien til Jens Jørgen Thorsens Jesusfilmprojekt diskuterede den konservative folketingsgruppe allerede i sommeren 1973 hele det problem. Vi tog afstand fra den bevilgede statsgaranti til en film, der ville give en pornografisk fremstilling af Jesus, og vi opfordrede daværende statsminister Anker Jørgensen til at få statsstøtten trukket tilbage. Vi bad også filminstitutets bestyrelse om at tage sagen op til ny vurdering, og endelig foranledigede det daværende medlem af vores folketingsgruppe, fru Ellen Strange Petersen, et samråd i kulturudvalget med daværende kulturminister Niels Matthiasen for at få undersøgt, om ministeren virkelig ikke kunne

[Gerda Møller.]

omgå de sagkyndige, og, hvis han ikke kunne det, om man så i hvert fald ikke kunne få lavet loven om på dette punkt. Som bekendt lykkedes ikke nogen af de aktioner, vi foretog, men da vi er af den opfattelse, at folketinget må kunne gribe ind over for en bevilling, og også har erklæret os rede til at medvirke til en lovændring, hvis det skulle være nødvendigt, er vi naturligvis parat til at hjælpe forslagsstillerne med at få deres lovforslag igennem.

Efter det konservative folkepartis mening kan det ikke være den fuldstændig ubegrænsede filmiske ytringsfrihed, der er lovens formål. Og hvis de, der administrerer loven, mener det modsatte, må de efter vor mening retledes, og det kan kun ministeren gøre.

Vi finder i øvrigt, at filmkonsulenternes magtbeføjelser er langt større end tilsigtet i loven, og det hænger måske sammen med, at det er vanskeligt at finde ud af, hvorledes de fastsatte retningslinjer for deres arbejde skal forstås. I hvert fald skriver den ene af filmkonsulenterne — det er konsulent Flemming Behrendt — i en kronik i Berlingske Tidende den 23. august 1973:

„Således som bestyrelsen og konsulenterne arbejder sammen, er det klart, at konsulenterne ikke kan lægge ansvaret fra sig over på den bestyrelse, der formelt træffer afgørelserne“.

På den anden side står der i ministerens tale ved fremsættelsen af lovforslaget den 2. februar 1972 — Folketingstidende 1971-72, sp. 2473:

...„i betragtning af, at de“ — konsulenterne — „ikke har den endelige afgørelse med hensyn til midlernes fordeling . . .“

Videre siger den daværende kulturminister, at den endelige afgørelse ligger hos film-institutts bestyrelse, men samtidig forudsætter ministeren, at konsulenterne nyder bestyrelsens tillid, således at indstillingen som hovedregel vil danne basis for afgørelserne i bestyrelsen. Det var jo det, der skete i Jens Jørgen Thorsen-sagen, men deraf skal vel forhåbentlig ikke udledes, at bestyrelsen uden videre siger god for konsulenternes indstilling. Selve ordet „konsulent“ betyder jo da „rådgiver“ eller „vejleder“.

I den forbindelse kunne jeg lide at få ministerens vurdering af, om den ordning,

der blev indført med den nye lov om film og biografer, med to-kanalsystemet, har fungeret tilfredsstillende. Det forekommer i hvert fald min gruppe og mig mærkeligt, at en ansøger selv kan vælge en konsulent til at bedømme sit projekt, og at denne konsulent står helt selvstændigt. Hvis han så ikke anbefaler støtten, kan man henvende sig til den anden konsulent, og hvis hans indstilling er positiv, så er det den, der bliver behandlet i bestyrelsen, mens den negative indstilling bliver betragtet som ikke-eksisterende og derfor slet ikke behandles i bestyrelsen.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at det konservative folkeparti ikke er imod enhver kunststøtte og heller ikke er imod, at der skal eksperimenteres, men vi er imod og tager derfor afstand fra, at der ydes statsgaranti eller statsstøtte til projekter, der undergraver det centrale i folkekirkens lære, er blasfemiske eller er med til at nedbryde vort lands omdømme i udlandet.

Må jeg lige i den sidste forbindelse sige, at nu stod hr. Albertsen og, jeg vil ikke sige harelerede, men undrede sig over, hvorledes man skulle finde ud af, om vort lands omdømme blev forringet i udlandet. Jeg må dog nok sige, at hele det røre, der blev omkring Jens Jørgen Thorsen-filmprojektet i udlandet, alle de henstillinger, der kom gennem de danske ambassader, og det, at den daværende kulturminister fandt sig foranlediget til at sende en erklæring ud som forklaring til ambassadørerne i de forskellige lande, siger da noget om, at man kan vække røre i udlandet.

Vi støtter altså lovforslaget og tilsiger det en velvillig behandling i udvalget.

Melchior (CD):

Ja, for debattens alsidigheds eller variations skyld var det dejligt, at vi fik dette indlæg fra fru Gerda Møller, for ellers ser det jo ud til, at det er en enstemmig afvisning, og det er da rart med lidt variation.

Jeg ønsker det foreliggende lovforslag den samme skæbne, som jeg ønsker Jens Jørgen Thorsens meget omtalte filmprojekt, nemlig at det ikke gennemføres. Men mens jeg ikke ønsker at øve indflydelse på den ene eller anden films tilblivelse, så ønsker jeg at benytte min indflydelse, i det mindste min stemme, på, at den foreslåede lovændring bliver afvist.

[Melchior.]

På det kulturelle område oplever vi for tiden et penduludsving, som jeg må betegne som et tilbageslag. Lad være, at vi på nogle områder er kommet lovlig langt ud — nævnte filmproducentens vulgære form er efter min mening langt ude — men det er netop kun min private mening. Som folketingsmedlem og lovgiver ønsker jeg ikke at have nogen mening om, hvilken kunst eller hvilke kulturprodukter der skal nyde fremme og støtte.

Folketinget beskæftiger sig i forvejen med alt for mange ting. Vi laver paragraffer om mange forhold, som vi ikke kan overskue og ikke kan gennemskue. Intet over og intet ved siden af folketetinget er et udmærket motto, så længe folketetinget holder sig til at beskæftige sig med politiske forhold. Hertil vil nogle indvende, at alt er politik, og det er selvfølgelig et definitionsspørgsmål, men der er i hvert fald områder, der ikke egner sig til politisk stillingtagen.

Helt galt ville det være, hvis et flertal skulle være bestemmende for, hvad god kunst er. Et gammelt ord siger, at om smagen kan man ikke diskutere. Dette er i lighed med en del andre gamle ord noget vrøvl. Det eneste, man netop kan med smagen, er at diskutere den. Hvad man ikke kan, er at blive enig om den. Hvis et befolkningsflertal eller et repræsentativt flertal i en folkevalgt forsamling skulle afgøre, hvad der er acceptabel kunst og kultur, ville kunstens fornyelse være afskåret. Ny kunst, som forstås af de mange, er ganske sikkert ikke ny.

Der står i grundloven, at f. eks. skattelove ikke kan gøres til genstand for folkeafstemning. Det samme burde gælde for kunstlove, i hvert fald hvis de beskæftiger sig med andet end rammebevillinger. Heri ligger ingen foragt for folkets smag. Jeg er tilhænger af det populære, af det folkelige, men ligesom ny forskning ikke udelukkende kan være formålsbestemt, således kan ny kunst ej heller være det. Der er intet så svingende som menneskers smagsdomme, og det i dag forkætrede er morgendagens populære og foretrukne.

Kulturministeren har sandelig nok at bestille, og det er ikke alene, fordi hun tillige skal være justitsminister. Hvis ministeren nu også skal overveje, hvad der tjener til at

nedbryde Danmarks omdømme i udlandet, må hun sandelig skifte titel fra kulturminister til kulturpave. Og en kvindelig pave har man dog ikke hørt om endnu.

Hvad er det i det hele taget for en reverens for udlandet? Jeg holder meget af udlandinge, og jeg er ganske neutral over for, hvor folk er født, og hvor de bor. De er medmennesker. Men hvis noget i øvrigt er anvendeligt herhjemme, kan jeg sandelig ikke skele til, om der er nogen i Rom, i Jerusalem eller i Delhi, der ikke kan lide det. Hvor mange og hvor mange lande mener kristeligt folkeparti egentlig skal være med til at afgøre vort omdømme? Der er i hvert fald ikke tænkt på en lille milliard kinesere.

Jeg er taknemlig for, at kulturministeren har betakket sig for hvervet som filmcensur. Det frisdin, som har kendetegnet hendes forgængere, falder hende naturligt. Den eneste indvending mod ministerens tale skulle være, at hun finder det uholdbart, at nogle ganske få mennesker skal kunne træffe dispositioner, som eventuelt føles krænkende af 100.000 andre mennesker. Ja, men det er nu engang vilkårene, hvis det som før sagt ikke skal være en majoritet, der disponerer over kulturmidlerne.

I øvrigt har forslagsstillerne jo tænkt sig, at det skal være ét eneste menneske, der skal have vetoret i den slags sager, så selv om det i dette tilfælde skulle være en minister, bliver det altså kun ét menneske.

Ministerens tanke om, at statsstøttede film må kunne vises herhjemme og altså ikke må være i strid med f. eks. gældende injurie- og blasfemilovgivning, synes jeg er fortrinlig, og mit parti vil gerne medvirke til en praktisk udformning af denne selvfølgeligelige regel, som næsten er så indlysende, at den burde være overflødig.

Den fremlagte synopsis til lovgivning om film og biografer bør herudover ikke nyde støtte. Manuskriptet bør kasseres som uegnet til opførelse. Tankerne bag det bør dømmes til korsfæstelse uden chance for, skal vi sige genopståen.

Poul Dam (SF):

Det foreliggende lovforslag er på kanten af grundloven. Grundlovsparagraffen om, at censur og andre forebyggende foranstaltninger ingen sinde kan genindføres, er efter min mening i sig selv til hinder for, at man

[Poul Dam.]

kan vedtage noget sådant. Når vi har gennemført en almindelig filmstøttelov, som vi har, vil enhver form for censur være grundlovsstridig.

Dermed kunne jeg i og for sig slutte, men jeg vil gerne knytte et par bemærkninger til sagen.

Fuldstændig frihed er jo ikke frihed over for domstolene. Domstolene har mulighed for at pådømme de færdige produkter, og det skal de naturligvis fortsat have. Men det kan ikke være meningen, at en minister på forhånd skal træffe afgørelse om, hvorvidt domstolene vil dømme det ene eller det andet, og det kan heller ikke være meningen, som ministeren antydede, at filminstitutts bestyrelse skulle kunne forelægge kammeradvokaten sagen til udtalelse om, hvorvidt man kan tænke sig, at produktet engang bliver i strid med dansk lovgivning.

Til spørgsmålet om Danmarks omdømme i udlandet vil jeg blot sige, at hvis vi i denne sal kan bestræbe os for, at vor lovgivning bliver sådan, at den ikke skader Danmarks omdømme i udlandet, har vi fuldt op at gøre. Men i øvrigt vil jeg sige, at det her drejer sig mere om, hvad vi selv kan være bekendt, end hvad et eller andet udland mener om os. Selve ideen med, at man kan forhindre eller forbyde eller genere et eller andet, fordi det skulle skade et lands omdømme i udlandet, kender vi fra en række diktaturlande. Det er en af de faste fraser i tyrkiske retssager imod pressen, at kritik af samfundet dømmes, fordi det skader Tyrkiets omdømme i udlandet. Jeg synes ikke, det er noget godt forbillede at arbejde med.

Så skal jeg desuden sige, at hele anledningen, den berømte Thorsenske film, som formodentlig aldrig bliver til noget, forekommer mig at være en fuldstændig misforståelse. Jeg har ikke læst noget manuskript, jeg har kun læst den pågældende konsulents udtalelser om filmen, men jeg tror, det ville være blevet en god film, som ikke kunne have generet nogen andre end dem, der ønsker, at alle andre meninger end deres egne skal fordømmes.

Fuglsang (DKP):

For at tage det rent principielle finder vi det ikke rigtigt at give den til enhver tid

siddende minister den myndighed, som her foreslås, og den betænkelighed kan vi med så meget desto bedre samvittighed udtrykke, som i hvert fald den nuværende minister heller ikke i særlig grad ønsker denne myndighed.

Med hensyn til de 3 foreslåede punkter virker de ikke særlig gennemtænkte. For det første punkt gælder det, at det må være noget svært netop for denne forsamling at gå imod, at der ikke må ydes støtte til ting, som handler imod dansk lovgivning. Det gælder for så vidt også det næste punkt, at man ikke så gerne må støtte film, som virker diskriminerende for grupper i befolkningen, for det er også i forvejen forbudt.

Med hensyn til denne så ofte og så meget omtalte Thorsenfilm vil jeg lige sige, at mit parti selvfølgelig ikke er tilhænger af nogen form for censur, men mit partis stilling til religionen er sådan set i almindelighed kendt. Jeg vil imidlertid gerne sige, at samtidig respekterer vi de mange mennesker i vores land, for hvem religionen er et afgørende livsindhold, og vi respekterer dem så meget, at vi faktisk ikke mener, at det kan være en statsopgave at støtte f. eks. en film, der så dybt krænker disse menneskers følelser, som det åbenbart vil være tilfældet her.

Så er der det tredje berømte punkt, at ministeren skal kunne gribe ind imod film, som virker nedbrydende på Danmarks omdømme i udlandet. Det er i høj grad et fortolkningsspørgsmål, hvad man forstår, eller rettere sagt, hvad hvem forstår ved Danmarks omdømme i udlandet. Tænk blot på de mange udlægninger af dette begreb, man er kommet til i vort eget radioråd angående diverse radioudsendelser.

Jeg vil lige til slut sige i anledning af det meget røre, der har været om Thorsenfilmen, at jeg giver ikke så forfærdelig meget for en hel del af den forargelse, der er hvirvlet op i denne sag, for faktisk virker meget af det farisæisk og hyklerisk på baggrund af, at det var en konservativ justitsminister i en borgerlig regering, som i sin tid viste det særlige frisind med hensyn til pornografien, som vi nok må betragte denne Thorsenfilm som et udtryk for. Det var en konservativ minister, som benyttede pornografien til at skabe et nyt profitgivende område på et helt nyt kommercielt felt, og dermed mener jeg, at en hel del af forargelsen er hyklerisk.

Flygaard (DR):

På retsforbundets vegne skal jeg sige, at vi kan ikke medvirke til gennemførelsen af det foreliggende lovforslag. Vi har den indstilling, at vi er imod kunststøtte, og vi er også imod en selektiv kulturpolitik, fordi det er vores opfattelse, at det er en håbløs opgave at vrage imellem, hvad der er godt, og hvad der ikke er godt.

En bemyndigelse i hænderne på en tilstrækkelig bornert eller manipulationsivrig minister ville nok kunne bruges autoritært. Nu vil jeg ikke med disse bemærkninger under nogen form sigte til den nuværende kulturminister, det ville sikkert ligge hende uendelig fjernt at benytte en sådan bestemmelse i den retning. Det er en rent principiel betragtning fra vores side.

Fiktionen om de såkaldt uafhængige smagsdommere, der suverænt skal vurdere den støtteværdige kunst helt uden politisk pression, er efter vor opfattelse helt bristet.

Den side af denne sag, der i realiteten vedrører blasfemiparagraffen, bør løses ved ganske enkelt at afskaffe denne forældede bestemmelse, som ingen domstol længere tør dømme efter, fordi den er ude af trit med befolkningens retsfølelse. Vorherre skal nok klare sig. Det har også noget med tolerance at gøre at lade de forsvindende få enkeltpersoner, der måtte have lyst til blasfemi, frit få afløb for deres ejendommelighed. Det eneste krav, man måske kunne stille i denne forbindelse, var, at deres adfærdsmønstre ikke forstyrrede den offentlige ro og orden.

Hvad filmstøtten angår, er den eneste konsekvente og anstændige løsning at afvikle den helt. Det er uforskammet formynderi over for en oplyst befolkning, at staten gennem censur, beskatning eller tilskud intervernerer i filmproduktion, i filmfordeling og i filmforbrug. Lad borgerne selv vælge for deres egne penge, hvad de vil se. Sæt selve selvbestemmelsesretten i højsædet. Det er ægte, decentraliseret, liberal kulturpolitik.

Næppe nogen i retsforbundet har sympati for Jens Jørgen Thorsens Jesusfilm, adskiligt flere i befolkningen og i vort parti sætter sikkert mere pris på en harmløs operette, men vi finder det principielt lige forargeligt at bruge statens penge til den omtalte film og at anvende 3/4 mill. kr. i statstilskud til „Den glade enke“s turné i provinsen. I begge

tilfælde er der tale om en krænkelse af menneskers selvbestemmelsesret med hensyn til, hvad deres arbejdsudbytte skal bruges til.

Inden for den beskedne del af folkekirkens medlemmer, der er aktive kristne, har kristeligt folkeparti sat sig på en part, som vel er stor nok til, at partiets holdninger i betydeligt omfang hos den øvrige del af befolkningen gøres nogenlunde identiske med, hvad folkekirken står for. Det kan folkekirken efter vor opfattelse ikke være tjent med, hvis den vil overleve som det, man i sandhed kan kalde folkets kirke.

Et idéparti kendetegnes ved faste og veldefinerede politiske principper; tilvante sædelighedsbegreber fra en svunden generation er ikke nok, selv om de føles udsprunget af en kristen tro. Men hvor er den præst eller anden aktive kristne, der vover at tale Roma midt imod? Det er ikke en rabiater provokatør, der efterlyses, kun noget så enkelt som ægte frisind på det pågældende område.

Med disse bemærkninger skal jeg endnu en gang gentage, at retsforbundet ikke under nogen omstændigheder kan medvirke til det pågældende lovforslags gennemførelse.

Honoré (KR F):

I november måned sidste år var jeg sammen med to andre med til at aflevere ca. 150.000 underskrifter, der var indsamlet overalt i landet blandt alle befolkningsgrupper som protest imod statsgarantien til Jens Jørgen Thorsens Jesusfilm. Det er vist de færreste, der gør sig klart, hvad dette antal underskrifter indebærer. Det svarer til det antal, der skal til for at anmelde ca. 8 politiske partier til et folketingsvalg. En masse mennesker har brugt en masse tid, der ligger en følelsesmæssig harme af et format, som de færreste gør sig klart, bag et sådant antal protester. Hvis nogen betvivler det, kan jeg henvisse til en opinionsundersøgelse, der viste, at det ikke var en lille inderkreds af ekstra fromme, der var imod denne statsgaranti, men at det var et stort flertal af befolkningen, der stod bag denne protest.

Det må være helt klart, at den danske befolkning ikke vil tolerere, at lovgivningen skaber muligheder for lignende skandaler i fremtiden. Hvis begrebet kunststøtte skal vinde lidt mere forståelse i befolkningen, end begrebet har nu, så der også fremtidig er bag-

[Honoré.]

grund for at skaffe de nødvendige bevillinger til danske kunstnere, må begrebet kunststøtte ikke belastes af provokerende afgørelser om støtte som den foreliggende, der ikke kan omgøres af ministeren. Jeg vil derfor anbefale, at det bliver ministeren og ikke filminstitutets bestyrelse, der fremtidig får det egentlige ansvar.

Ordføreren for forslagsstillerne (Chr. Christensen) (Kr.F):

Jeg vil gerne takke både ordførerne og ministeren, og ministeren vil jeg specielt takke for en positiv forståelse for lovforslagets baggrund. Jeg vil også sige tak til fru Gerda Møller for tilsagnet om medvirken til lovforslagets gennemførelse.

Det var en meget interessant debat, vores forslag udløste, bl. a. hr. Flygaards karakteristik af kristeligt folkepartis idégrundlag. Man har en fornemmelse af, at når dette parti kommer med et forslag, som er økonomisk styret, skal det absolut opfattes som værende knægtelse af den kunstneriske frihed, præget af religiøs intolerance og lignende ting. Det har ikke noget med sagen at gøre, og derfor mener jeg, det er rigtigt, at jeg som ordfører for forslagsstillerne får lejlighed til at fremsætte nogle bemærkninger som baggrund for det af os fremsatte forslag til lov om ændring af lov om film og biografer.

Lovforslaget er jo formet som en tilføjelse, i virkeligheden et nyt stk. 5, til § 11. Formålet med forslaget er at begrænse den i § 11 i lov om film og biografer tildelte bemyndigelse til filminstitutets bestyrelse til at tildele filmstøtte og overflytte denne bemyndigelse og ansvaret herfor til ministeren for kulturelle anliggender og dermed i virkeligheden til folketinget. Dermed er der ikke overflyttet et ansvar specielt til en enkelt person, men dertil, hvor det hører hjemme, i folketinget, som efter kristeligt folkepartis opfattelse skal være øverste ansvarlige myndighed, hvor det gælder statens forvaltning af skatteborgernes penge.

Der er blandt danske vælgere i disse år en bestandig voksende kritik af regering og folketing, dels fordi man ikke forstår motiveringen for en del af de love, der gives, dels fordi man finder, at der ødsles med

skatteborgernes penge til urimelige formål. Et godt eksempel efter de fleste borgeres opfattelse på forkert anvendelse af statsmidler var filminstitutets tilsagn om produktionstøtte til den berømmelige Thorsenfilm. Pressens og instruktørens egne oplysninger om filmens indhold bidrog til den opfattelse, at den forventede Jesusfilm måtte virke anstødelig og dybt sårende på store dele af befolkningen, specielt den del af befolkningen, der bekender sig til den kristne tro.

Institutets beslutning vakte som bekendt enormt røre i den danske befolkning, men også uden for landets grænser vakte beslutningen et røre, der næppe har bidraget til at højne dansk kulturs renommé i omverdenen eller gavne landets interesser. Her synes jeg nok det er væsentligt at henvise til det, der blev sagt før fra talerstolen her, om, at man fra udenrigsministeriets side følte sig foranlediget til at udsende en forklaring.

Ude i befolkningen lød spørgsmålet: hvem har ansvaret for denne disposition? Således spurgte f. eks. biskop Dons Christensen i Kristeligt Dagblad daværende kulturminister Niels Matthiasen: „Hvem er ansvarlig for denne bevilling? Er det kulturministeren, eller er ministeren af loven blevet bragt i en sådan situation, at han kun kan ekspedere sager af den art uden at standse dem? I så fald må folketinget være den ansvarlige part.“

Mange ventede spændt på hr. Niels Matthiasens svar, der fremkom i dagspressen kort efter under overskriften „Jesusfilmen ikke ministerens bord“, og svaret lød sådan: „Bevillinger af den slags, der her er tale om, bliver klaret af filminstitutets bestyrelse. Ministeren har absolut ingen mulighed for at gribe ind og ændre en beslutning truffet dér.“

Selvfølgelig helt i overensstemmelse med, hvad den nuværende kulturminister for kort tid siden sagde herfra.

Her er vi ved sagens kerne. Filminstitutets bestyrelse, i praksis filmkonsulenterne, har med den nuværende lovs §§ 11 og 13 fået tillagt en bemyndigelse, som gør dem uafhængige af den ansvarlige minister. Det er der ingen skatteborgere der kan være tjent med, og reaktionen udeblev jo heller ikke. I virkeligheden skete der i det

[Chr. Christensen.]

omtalte tilfælde med Thorsenfilmen det faktiske, at én konsulents selvfølgelig efter bedste overbevisning afgivne skøn udløste en af de største protestbevægelser i befolkningen, som hr. Honoré omtalte før, en protestbevægelse, der resulterede i, at godt og vel 143.000 borgere skriftligt protesterede mod denne form for efter deres opfattelse uansvarlig anvendelse af offentlige midler.

Ifølge Gallup var 76 pct. af befolkningen imod, at filminstitutets bestyrelse gav løfte om statsgaranti til produktion af Jens Jørgen Thorsens Jesusfilm, men ingen kunne drages til ansvar. Det var jo ikke deres bord. De mange skriftlige protester blev afleveret i kulturministeriet med anmodning om, at man ville drage omsorg for, at filmloven snarest blev revideret, og at der blev skabt en appelinstant, som gav mulighed for, at en forfejlet beslutning stod til at ændre.

Hvis kristeligt folkepartis lovforslag vedtages, betyder det, at kulturministeren og dermed folketingsrådet gøres ansvarlig for de af staten bevilgede midler. Med den nu-gældende lov besidder filminstitutets bestyrelse i praksis en magt, som rækker langt ind i den, der tilkommer denne forsamling her, den lovgivende instans, folketingsrådet.

Jeg vil også gerne erindre om den tidligere kulturministers, hr. Niels Matthiasens, udtalelser den 29. maj 1972 under filmlovens anden behandling, — det står i Folketingsstidende 1971-72, sp. 6443:

„Der er fra alle sider spurgt, om jeg vil være villig til eventuelt på et tidligere tidspunkt end fastsat i loven at foretage en revision af loven, og det er da klart. Jeg tror på, at denne lov kommer til at fungere efter sin hensigt, men nu er der jo ikke mindst omkring filmspørgsmål en varm og lidenskabelig debat, og hvis det skulle vise sig, at denne lov ikke fungerer tilfredsstillende, er jeg parat til at tage den op til revision.“

Det er nu, dette citat skal stå sin prøve, om end hos en ny kulturminister. Kristeligt

folkeparti mener ikke, at loven om film og biografer har fungeret tilfredsstillende. Sagen om Jens Jørgen Thorsen-filmen er dokumentationen herfor. Det ligger nu i tingets magt at ændre loven. Vi har ikke låst os fast i en bestemt formulering, og vi vil meget gerne medvirke til at finde frem til en anden formulering, men således at lovforslaget giver det resultat, vi ønsker, og som var hensigten med forslaget, nemlig at lægge ansvaret for de økonomiske dispositioner i forbindelse med filmstøtten over til ministeren og dermed også over til folketingsrådet.

Vi kan ikke under nogen omstændigheder acceptere, at debatten her skal tillægge kristeligt folkeparti andre hensigter end dem, partiet har. Censur findes, hvor det drejer sig om at forbyde en film, ikke, hvor man erklærer, at den ikke skal have statsstøtte.

Den, der ønsker at lave film, må gøre det, som han eller hun ønsker, når det er i henhold til gældende lov, men det kan aldrig være rigtigt, at instanser uden for den ansvarlige forsamling skal disponere over skatteborgernes penge uden ansvarlighed.

Melchior (CD):

Det er særlig hr. Honorés betragtninger her, der giver mig anledning til en replik. Hr. Honoré talte om den følelsesmæssige harme i befolkningen. Følelser og befolkningens følelser i den udstrækning, man kan måle dem, skal man selvfølgelig respektere, og folketingsrådet har ikke til opgave at støde disse. Men det er ikke følelserne, der skal styre lovgivningen. Følelser er noget af det mest ustabile, man har, derfor er der så mange ægteskaber og så mange skilsmisser bl. a., og det er en misforståelse at tro, at folketingsrådets lovgivningsarbejde skal give udsving for alle mulige følelsesmålninger.

Man taler om et flertal, der var imod netop denne støtte, som jeg i øvrigt ikke elskede, men jeg har af kristeligt folkepartis ordfører fået at vide, at det var det principielle i sagen, man gerne ville have disku-

[Melchior.]

teret. Når man mener at have kunnet registrere et flertal imod støtten til et specielt projekt, kan man ikke tillade sig at regne dem med, der blot benyttede anledningen, fordi de går imod kunststøtte i al almindelighed. Sorterer man dem fra, tror jeg, at flertallet vil skrumpes ind til et betydeligt mindretal.

Det farlige, som jeg mener at kunne finde i hr. Honorés udtalelser, var, at han ligesom antydede, at hvis man ikke forstår og støtter dette lovforslag, vil man være med til at blokere senere muligheder for kunststøtte i al almindelighed. Det kan jeg ikke tænke mig er rigtigt, men jeg vil også stærkt henstille til hr. Honoré og til hans gruppe i øvrigt ikke at tænke på denne måde.

Der må da være grænser for, hvad folketingets medlemmer skal kunne tage stilling til. Skal vi kunne tage stilling til og have ansvaret for filmprojekter og for film, skal vi også have medansvar for malerier og for bøger. Der var også en borgmester i Ålborg for nogle år siden, der ville inddrage en kommunal støtte til en maleriudstilling, fordi han havde set, at der skulle udstilles et maleri, hvor der var nogle blå køer på, og det syntes han ikke at kommunen kunne støtte. Der må være grænser for, hvad lovgivere og administratorer skal have forstand på, og nogen forstand og indsigt må der da til for at have ansvaret.

Der spørges: hvor ligger ansvaret? Og den tidligere kulturminister har sagt, forstod jeg, at det var ikke hans bord. Ja men er der da slet ingen, der har tænkt den tanke i kristeligt folkeparti, at folketinget har ansvaret for de love, det giver, og at der er adskillige dispositioner, som en minister ikke kan gøres ansvarlig for? Det er folketinget, der har ansvaret for loven, og så længe der er et flertal, hvad der altså klart er, for den lov, der blev vedtaget i 1972, er det netop folketingets ansvar, at lovparagrafferne udmøntes af de myndigheder, der i henhold til lovens paragraffer er sat til det. Så enkelt er det.

Ministrene har, som jeg før sagde, stadig nok at gøre, og der er ingen grund til, at enhver paragrafs praktiske overholdelse og udmøntning skal lægges på et eller andet ministerbord til ansvar, så jeg kan kun

støtte den tidligere kulturminister, når han sagde, at det var ikke hans bord.

Albertsen (S):

Jeg havde i et afsnit af min ordførertale en bemærkning om at vedstå sit ansvar for den lovgivning, vi har i øjeblikket, og efterlyste, om der var nogen, der var blevet slappe i knæene. Det fik vi jo rigeligt demonstreret, da den konservative ordfører kom på talerstolen.

Jeg skal i denne forbindelse dybt beklage, at den, der var ordfører, dengang vi sidst havde loven til behandling, ikke også i dag er ordfører. Hr. Lembourn fremhævede klart og utvetydigt under udvalgsarbejdet og ved behandlingen her i salen betydningen af den kunstneriske frihed, men jeg forstår, at dette ikke længere er partiets holdning, hvilket jeg dybt beklager.

I anledning af hr. Bernhard Baunsgaards lidt polemiske bemærkning til mig vil jeg gerne sige, at jeg talte på socialdemokratiets vegne, og jeg skal da gerne oplyse — det gør man normalt ikke, men jeg vil gøre det som følge af den særlige provokation — at jeg i min gruppe meget stærkt efterlyste, da vi drøftede disse ting, om der dog ikke var nogen, der havde en anden opfattelse end den, jeg gav udtryk for. Det var ikke muligt at få talsmænd for et afvigende standpunkt frem i billedet. Hvis hr. Bernhard Baunsgaard ved en lejlighed har hørt én udtale sig anderledes — vi er jo stadig et parti på en lille million stemmer eller 800.000, eller hvor meget vi nu har tilbage — synes jeg, det er helt i orden, men jeg synes også, det må siges, at hvad jeg her har sagt, står partiet bag, og min egen holdning tror jeg ikke at hr. Bernhard Baunsgaard var i tvivl om.

Så vil jeg gerne sige til hr. Honoré, at når han optræder på flertallet af befolkningens vegne i denne sag, må det være en underlig talmagi, han anvender. Jeg forstod, at udgangspunktet for hans beregning var, at der var indsamlet 143.000 underskrifter, og med disse underskrifter som baggrund anførte hr. Honoré, at han talte på folkeflertallets vegne. Hvordan i alverden kan man komme til det resultat?

Der bor 5 millioner mennesker i dette land. Man samler nogle underskrifter —

[Albertsen.]

det gør man jo ved så mange lejligheder i dette land, og det synes jeg alt sammen er i sin orden — men det giver da ikke nogen som helst baggrund for at fortolke et antal underskrifter, i dette tilfælde 143.000, som bevis for, at man her har folkets flertal bag sig.

Hvad selve lovforslaget angår, er det uomtvisteligt klart, at der er tale om indførelse af en politisk censur, og det må vi tage afstand fra, og det er ikke i sit princip begrænset til statsstøttede ting; al kultur i dette land understøttes af statslige og kommunale myndigheder. Det næste bliver, at de kommunale borgmestre skal bestemme, hvilke bøger der skal stå på bibliotekerne, de lokale direktioner for museer skal bestemme, hvad der skal hænge af billeder eller udstilles af genstande. Vorherre bevares, lad os dog endelig standse denne diskussion på det grundlag, vi nu har fået, og tage klar og utvetydig afstand fra lovforslaget, som i sin tendens er ubehageligt, beklageligt og trist.

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg vil gerne i anledning af det, den socialdemokratiske ordfører lige sagde heroppefra om, at det ikke var muligt at få en talsmand for en afvigende mening i den socialdemokratiske gruppe frem, sige, at det naturligvis glæder mig. Hvis jeg må citere den socialdemokrat, jeg tænkte på, så bliver det det ærede medlem hr. Camre, der søndag aften kl. 19 i program I ikke turde tage afstand fra det forslag, som vi behandler i dag, men der kan jo være langt fra søndag aften til tirsdag middag. Og man kan vel også skifte fra at være helt til at blive skrædder den modsatte vej: fra at være skrædder til at blive helt.

Måtte jeg ellers sige noget om de udtalelser, der er faldet heroppefra, det er især de udtalelser, der er faldet fra den konservative ordfører. De konservative har jo, set her fra talerstolen, placeret sig yderst til højre i salen, og med deres stilling til lovforslaget i dag har de øjensynlig også villet placere sig yderst til højre. Der er jo om disse sager, for igen at vende tilbage til Hørup, kun det at sige, at der i det danske folk er en højst uhvuggelig grad af konservatisme.

Hvis man fra det konservative folkepartis

side i stedet for at beskæftige sig med radikale og revolutionære yderligheder, som man jo har haft en tilbøjelighed til, tillader sig at følge sit hjertes trang og hengiver sig til virkelig konservative opgaver, så oprinder der vel en god ny tid for det konservative parti. Så er det jo også placeret, og så ved vi, hvor vi har det; så bliver der, som der har været talt så meget om, lidt bedre plads på midten.

Måtte jeg i anledning af de ord, hr. Honoré sagde, først gentage, at jeg udmærket forstår de mennesker, der har følt sig forbitrede over den måde, hvorpå Thorsen har agiteret. Det var unødigt provokerende, og efter min opfattelse kunne det ikke tjene ret meget fornuftigt formål.

Når det er sagt, vil jeg igen have lov til at nævne Hørup — jeg synes, han i denne sag har været så god at læse — der et sted siger, at måske er det i denne forbindelse ikke overflødigt at minde om, at hovedpligten for ethvert menneske altid til sidst bliver arbejdet på sin egen fuldkommengørelse, og at virksomheden for andres forbedring kun bør komme i anden række. Det er altid respektabelt at spæge sit eget kød, men man bør være mere varsom med at spæge andres, allerede fordi den fulde sagkundskab, som man har om egen skrøbelighed, hyppigt vil savnes om andres.

Det er noget, vi hidtil har brugt som rettesnor her i folketinget. Jeg tror, at det i åndsspørgsmål, som det jo her drejer sig om, i spørgsmål om den åndelige frihed, fortsat er godt, at vi er mest optaget af at gøre os selv bedre og håbe på, at andre tager sig af sig selv.

Gerda Møller (KF):

Jeg vil også gerne have lov at komme med nogle bemærkninger til de af ordførerne, der har været så venlige at beskæftige sig med min gruppe og mig selv.

Først og fremmest vil jeg sige til hr. Albertsen, at vi ikke har skiftet indstilling, hvilket hr. Albertsen her prøver at insinuere ved at undre sig over, at det ikke er hr. Lembourn, der er ordfører, men mig.

Vi gik med hr. Lembourn som ordfører ind for principperne i lovforslaget om film og biografer, men i den tid, loven har virket, er vi altså kommet til den opfattelse, at filmkonsulenterne har fået større magtbeføjelser,

[Gerda Møller.]

end det i virkeligheden var tilsigtet med loven. Derfor rejste vi vor aktion i sommer, men på andre områder har vi ikke noget imod den pågældende lov.

Dermed har jeg sådan set også været inde på det, hr. Melchior siger: så længe folkettinget vedstår loven. Vi vedstår altså også loven, men kunne ønske ændring med hensyn til, at folkettinget får en større indflydelse på de bevillinger, der gives, end det har været tilfældet.

Hr. Poul Dam var inde på, at det drejede sig om, hvad vi selv kan være bekendt. Men så vil jeg da gerne have lov til at sætte et stort spørgsmålstegn ved de såkaldt sagkyndiges indsigt og vurderingsevne. For den har i hvert fald i tilfældet med Jens Jørgen Thorsen-filmen ikke været i overensstemmelse med befolkningens vurdering af, hvad man kan være bekendt.

Så vil jeg også gerne slå fast, at det konservative folkeparti ikke går ind for censur. Vi ønskede ikke at forbyde Jens Jørgen Thorsen-filmen, hvis han selv kunne eller han kunne få andre til at finansiere den. I dette tilfælde var der tale om statsstøtte, og derfor mener vi ikke, at den ansvarlige minister kan være afskåret fra at gribe ind, når man spotter eller forhåner et lovligt bestående religionssamfunds troslære eller gudsdyrkelse.

Så blev hr. Thestrup af en af ordførerne — jeg kan ærlig talt ikke huske hvem; det er lige meget — omtalt her fra talerstolen. Den pågældende ordfører beklagede, at jeg ikke stod på samme linje med hensyn til frisind som hr. Thestrup, det var jo hr. Thestrup, der gav pornografien fri. Ja men vi må jo ikke glemme, at en af betingelserne for, at pornografien blev givet fri, var, at den ikke måtte genere andre, og det er efter min mening sket i dette tilfælde.

Endelig vil jeg gerne sige til hr. Flygaard, som mente, at vi skulle sætte selvbestemmelsesretten i højsædet: ja men det er jo netop det, man ikke gør, for der er jo ingen skatteborgere, der har indflydelse på, hvorledes disse 600.000 kr., som i tilfældet med Jens Jørgen Thorsen-filmen, blev brugt. De blev altså brugt med eller uden den enkelte skatteborgers vilje eller sanktion, og derfor synes jeg, det er et dårligt argument. Men om sagt, det konservative folkeparti er

imod censur. Folk kan for os vise, gøre, tale og handle, som de vil, men når der er tale om statsstøtte, må man overholde den religion, vi har, og man må overholde de love, der er her i samfundet.

Poul Dam (SF):

Fru Gerda Møller sagde just, at det jo ikke havde noget med censur at gøre; Jens Jørgen Thorsen kunne bare skaffe pengene og lave filmen. Nu synes jeg nok, man skal være bekendt, hvad man har lavet. Vi har fået lavet en struktur inden for filmbranchen, som rent faktisk gør det umuligt at optage film her i landet uden en støtte fra filminstitutionen, og når vi har fået et sådant grundlag, må man sige, at en begrænsning af friheden på dette område reelt er censur.

Hr. Honoré talte om sine 143.000 underskrifter og også om en Gallupundersøgelse, der havde vist, at befolkningen var meget imod denne film. Det ville måske have gjort et vist indtryk på mig, hvis filmen havde været produceret, og man havde haft lejlighed til at se filmen. Jeg ved nok om film til at vide, at det er meget svært at bedømme en film på grundlag af et foreløbigt manuskript, hvis man ikke er ekspert på området. Men dertil kommer jo, at den fremstilling af den planlagte film, som blev givet i pressen og blev givet af de mennesker, som indsamlede de 143.000 underskrifter, efter min bedste overbevisning intet har med en sandfærdig fremstilling at gøre. De 143.000 underskrivere og befolkningens flertal er blevet vildledt om, hvad den film drejede sig om og indeholdt. Det er muligt, at man kan få flertallet af dette lands befolkning til at angribe friheden, men så er det vores opgave at forsvare friheden mod flertallet. Det vil jeg i hvert fald meget gerne være med til, og det kan jo være, det bliver nødvendigt efter de tendenser, vi har set i befolkningen i den senere tid.

Så skal jeg til sidst sige, at hr. Chr. Christensen talte om krænkelser af den del af befolkningen, der bekender sig til den kristne tro. Nu har vi den situation, som nogle af os har frygtet hele tiden, at kristeligt folkeparti her står og taler på den kristne menigheds vegne. Det har kristeligt folkeparti ikke skygge af ret til. Folkekirken omfatter en langt større del, og hvis man kun vil have de aktive med, så er der meget

[Poul Dam.]

betydelige grupper af aktive kristne, der meget vil betakke sig for at blive taget med ind i kristeligt folkepartis betragtninger.

Honoré (KrF):

Hr. Melchior mente, at disse protestunderskrifter ikke specielt var rettet mod statsstøtten til Jens Jørgen Thorsens Jesusfilm, men imod kunststøtten i al almindelighed. Det tror jeg ikke er rigtigt. Man kunne ikke have indsamlet 143.000 underskrifter mod en hvilken som helst film, der havde fået statsstøtte. Endvidere viste en opinionsundersøgelse, at man ikke blot var imod statsstøtten til Jens Jørgen Thorsens film, men man ville oven i købet have den forbudt, hvis den blev fremstillet.

Jeg kan sige til hr. Albertsen, at min opfattelse af, at flertallet er imod statsstøtten, ikke i første række er baseret på de 143.000 underskrifter. De er et symptom, men det blev bekræftet af den opinionsundersøgelse, der blev offentliggjort i Berlingske Tidende, før protestunderskrifterne blev afleveret. Men jeg forstår altså hr. Albertsens udtalelser således, at socialdemokratiet fortsat mener, at det skal være muligt at yde statsstøtte til film, der krænker befolkningens religiøse følelser.

Hr. Bernhard Baunsgaard bragte et citat, der gik ud på det nyttige ved selvforbedring, og det kan jeg selvfølgelig kun tilslutte mig.

Hr. Poul Dam mente, at med den nuværende økonomiske struktur i filmbranchen er dette, at man unddrager en film støtte, ensbetydende med censur, men det vil jo faktisk sige, at hr. Poul Dam mener, at filminstitutets bestyrelse ved at vælge mellem forskellige filmprojekter udøver censur. Vort forslag rummer så blot dette, at vi ønsker at indskrænke filminstitutets muligheder for at øve censur.

Hr. Poul Dam mente endvidere, at befolkningen ikke havde haft mulighed for at bedømme filmens indhold. Heri er jeg ikke enig. Hr. Jens Jørgen Thorsen udtalte sig selv om sin film ved flere lejligheder, og desuden kunne man læse en bedømmelse af filmens indhold og en vurdering af den, foretaget af den ene af filmkonsulenterne, som man kunne basere sin bedømmelse på.

Flygaard (DR):

Jeg forstod hr. Chr. Christensen således, at han lagde op til, at det økonomiske aspekt sådan set skulle trækkes forholdsvis stærkt frem. Det forstår jeg for så vidt godt, for den anden side af medaljen og den, der vel på sin vis interesserer flere i den foreliggende sag, er netop spørgsmålet om det reelle. Den politiske censur er man knap så interesseret i at gå ind i en debat om. Men det er jo den problemstilling, man får, når man vil gå ind i en selektiv kulturpolitik. Det kan ikke undgå at blive ensidigt. Jeg deler også den opfattelse, som bl. a. hr. Poul Dam har givet udtryk for, at det er et spørgsmål, om ikke det ligger på kanten af grundlovens § 77 om censur.

Til fru Gerda Møller, der kom med nogle bemærkninger om mit udtryk selvbestemmelsesret, vil jeg gerne sige, at det, jeg sagde, var, at man skulle sætte selvbestemmelsesretten i højsædet. Det er ægte decentraliseret liberal kulturpolitik. Jeg synes ikke rigtig, det er det, det konservative folkeparti står for i øjeblikket. Når man måske vil være med til at give støtte til noget og ikke støtte til andet, kommer man jo ind i en afvejning, der ikke kan være udtryk for nogen særlig liberal indstilling.

Ministeren for kulturelle anliggender (Nathalie Lind):

Denne behandling drejer sig ikke om et lovforslag, som jeg har fremsat. Jeg er kommet med en redegørelse og har udtalt min vurdering af forskellige ting, men der har været stillet forskellige spørgsmål til mig, som jeg alligevel nok synes jeg må besvare, og jeg må vel også have lov til at gå lidt ind i debatten. Fremskridtspartiets ordfører sagde, at der var noget med, at der manglede 4 mill. kr. i filmfonden. Jeg må blot henvise til, som dagbladene oplyser i dag, at om dette spørgsmål er der fra revisionsdepartementet afgivet en redegørelse, og dér kan man få de oplysninger, man har brug for. Det var min forgænger, der anmodede om at få disse forhold nærmere belyst, og resultatet foreligger nu.

Spørgsmålet om, hvordan den nuværende ordning virker, har jo været trukket frem, og jeg må have lov at sige til fru Gerda Møller, at det var ikke mindst på foranled-

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

ning af det konservative folkeparti, at vi i sin tid fik denne ordning med de uafhængige konsulenter. Man kom dog ikke så langt som hr. Lembourn ville, for han havde ønsket, at konsulenterne skulle være helt uafhængige. Nu blev det til, at de to konsulenter indstillinger skal godkendes af bestyrelsen. Men hr. Lembourn havde altså ønsket, at de skulle være helt uafhængige, og sagde netop, at kun på den måde får vi i væsentlig grad sikret den kunstneriske alsidighed. Man har naturligvis lov at have et standpunkt, men jeg synes ikke, man kan fastholde, at man ikke har skiftet standpunkt, for det må der her være tale om for partiets vedkommende.

Det bliver sagt direkte til mig af hr. Chr. Christensen, at det nu var passende, og det var tanken, at man skulle revidere denne lov. Jeg vil lige have lov at sige, at det nu ikke var spørgsmål af den art, der var baggrund for de forhandlinger, der blev citeret direkte her fra Folketingstidende for den 29. maj 1972. Det var bl. a. spørgsmålet om filmkonsulenternes frihed og uafhængighed, som også hr. Lembourn havde taget frem som en begrundelse for en mulig tidligere revision. Først og fremmest var der jo dette spørgsmål: hvordan ville filmen overleve? Hvordan ville den folkelige film overleve? Hvordan ville det hele virke, når man afskaffede filmfonden og bevillings-systemet?

Jeg skal ikke gå langt ind i selve debatten herom, for det er jo en meget principiel debat, men jeg vil gerne understrege, at jeg tror — og det er jo klart, at man har overvejet det meget nøje, når et sådant forslag bliver stillet — at det principielt ville være helt forkert, hvis man henlagde en sådan afgørelse til en minister. Jeg tror, vi må arbejde videre på det, vi igennem en årrække har arbejdet på, nemlig at det må være et uafhængigt sagkyndigt organ, der har afgørelsen.

Dertil vil jeg så gerne føje — og det er det, jeg gjorde rede for i mit første indlæg — at så må den øvrige lovgivning også være sådan indrettet, at vi ikke kommer til at krænke andre menneskers livsopfattelse eller holdning. Her tænker jeg dels på blasfemiparagraffen, dels på det, vi kalder droit moral-reglen. Der er jo den væsentlige

forskel, at den nuværende regering og det parti, jeg tilhører, lige fra i foråret har sagt, at vi var modstandere af, at man ophævede blasfemiparagraffen. Jeg tror — jeg ved jo ikke, hvordan flertallet vedrørende dette ligger i tinget i dag — at de erfaringer, man har gjort vedrørende Jens Jørgen Thorsen-filmen, vel nok tilsiger, at der er brug for fortsat at have en sådan bestemmelse i straffeloven. Jeg mener, at det må være den rigtige opbygning.

Hr. Bernhard Baunsgaard brød sig ikke om, at kammeradvokaten eller andre skulle ind i billedet. Jeg har aldrig drømt om, at kammeradvokaten eller nogen anden juridisk instans skulle udøve en kunstnerisk vurdering af noget. Men det, jeg klart sagde, var, at hvis der kan herske tvivl — naturligvis på grundlag af projektet, for man har jo kun projektet, indtil filmen er produceret — om, hvorvidt det vil stride mod dansk lovgivning, så skal man indhente en udtalelse om spørgsmålet fra en kompetent og objektiv juridisk instans, f. eks. kammeradvokaten. Denne prøvelse af sagens juridiske side skulle så resultere i et responsum, som afgives til bestyrelsen. Der ligger ikke heri noget diktat til bestyrelsen, men en bredere oplysning for bestyrelsen, der skulle tage det med, når den traf sin endelige afgørelse.

Det var ordninger af denne art, jeg meget gerne så man i folketingsudvalget ville ofre tid på at diskutere, for jeg har alligevel fornemmelsen af — også når jeg hører hr. Fuglsang, og også når jeg hører undertonerne i de forskellige partiers udtalelser — at mange føler, at den konkrete sag med Jens Jørgen Thorsen-filmen har såret mange mennesker, og at der ikke burde ydes statsstøtte til den. Jeg mener også, at det i hvert fald burde undersøges, om den ikke stred mod blasfemiparagraffen. Det er altså i den retning mine tanker går.

Chr. Christensen (KrF):

Jeg vil gerne takke for ministerens sidste udtalelse.

Derefter vil jeg sige til hr. Poul Dam, der taler om, at man kan komme på kant med grundloven, at for mig er det uforståeligt, at man kan være på kant med grundloven, når man i folketinget ønsker at sikre

[Chr. Christensen.]

ansvaret for forvaltningen af borgernes penge.

Jeg talte ikke på den danske folkekirkes vegne, som hr. Poul Dam antydede, men jeg sagde, at jeg forstod, at det på den danske befolkning havde virket anstødeligt og dybt sårende, især på den del, der bekendte sig til den kristne tro. Det er noget helt andet end det, hr. Poul Dam antydede.

Til hr. Albertsen vil jeg gerne sige, at her er ikke tale om politisk censur i alle forhold vedrørende statsstøtte til film. Hvis det havde været vort ønske, så havde vi ikke begrænset filminstitutts bemyndigelse, så havde vi helt borttaget den.

Hr. Flygaard var også inde på spørgsmålet om at komme på kant med grundloven. Lovforslag, der fremsættes med det formål, jeg nævnte før, at bringe ansvaret ind i folketinget, kan aldrig nogen sinde være på kant med grundloven.

Så kom hr. Melchior med et spørgsmål, som var meget centralt: har kristeligt folkeparti ikke tænkt på, at folketinget har ansvaret? Jo, netop derfor er det, vi kommer med vort forslag, for det viste sig sidste sommer, at da den store del af den danske befolkning var skuffet, såret og i mange tilfælde vred, stod minister og folketing hjælpeløse. Ingen havde ansvaret. Så må det være folketingets opgave, hr. Melchior, at sige: lav loven om! Det er for at bringe disse forhold i orden, at vi nu har fremsat vort forslag. Der må være en ansvarlig part.

Må jeg så lige bruge de sidste minutter til at sige: kristeligt folkeparti har tidligere her fra denne talerstol givet udtryk for sit positive syn på kunsten, men vi ønsker ikke garanti eller statspenge til film, der gør nar af minoriteter. Det har ikke noget med censur at gøre. Vi ønsker at støtte kunsten i det omfang, kunsten er positiv.

Filminstitutts uafhængighed er svaret med, at instituttets magt skulle være udøvende, hvorimod folketingets skulle være lovgivende. Med nugældende lov besidder instituttet en magt — som jeg omtalte det før — der rækker langt ind i folketingets magt, nemlig magten til for statens, eller skal vi sige skatteborgernes, penge at fremme eller hæmme en bestemt kulturpolitisk udviklingstendens. Det er en ten-

dens, der kan være helt ude af trit med befolkningens indstilling og måske kun repræsenterer en mindre gruppe.

Man kan egentlig godt opfatte loven som en reminiscens fra enevælden, fordi statsansat ekspertise og ikke folkevalgt mangel på ekspertise af et måske for ukritisk folketing er ophøjet til sagkundskab med hensyn til befolkningens smag og økonomiske ydelser vedrørende kunsten. Man har som følge af Thorsen-debatten efterhånden en udpræget fornemmelse af, at skældsyttringer om politisk censur og styring bliver fremsat i den ikke særlig sobre hensigt at dølge ønsket om bibeholdelse af det fortsatte ekspertstyre og ekspertcensur med hensyn til befolkningens opfattelse af kunst, og hvad dens penge skal bruges til.

(Kort bemærkning):

Bernhard Baunsgaard (RV):

Måtte jeg ikke bede ordføreren for kristeligt folkeparti tænke én gang til over det, han selv sagde: blot kunsten er positiv, vil vi gerne støtte. Ja men hvem afgør, om kunsten er positiv? Når jeg nu siger, at god kunst ofte er negativ, så ligger der i dette, at god kunst ofte for os peger på ting i samfundet, som meget vel kunne være helt anderledes. Denne kunst, der vil få os til at tænke én gang til, skal vi altså ikke give støtte til. Det er umuligt at gennemføre en sådan lovgivning.

Måtte jeg i fortsættelse af dette kommentere kulturministerens ord fra før. Jeg forstod meget vel, at kammeradvokaten efter ministerens mening skulle udtale sig om juridiske forhold som en rådgivning, sådan at man kunne forhindre støtte til kunst, der måske og måske ikke stred mod dansk lovgivning, måske eller måske ikke virkede stødende på nogle kredse i befolkningen og måske og måske ikke virkede nedbrydende på Danmarks omdømme i udlandet. Ja men god kunst angriber ofte de ting, vi tror ikke kan være anderledes.

Det var nøjagtig dette, jeg tog afstand fra. Kammeradvokaten bør ikke drages ind i disse spørgsmål om støtte til filmproduktion i Danmark. Jeg gentager, hvad jeg sagde: det eneste, man kan forlange bliver sat ind som noget nyt, er kravet om,

[Bernhard Baunsgaard.]

at filmen skal være påtænkt offentligt fremvist. Når jeg kan gå ind for det, er det fordi det naturligvis allerede ligger i den gældende lov, og det har jeg ikke noget imod at præcisere. Alt det andet kan jeg ikke gå med til netop af de grunde, som jeg anførte over for indlægget fra kristeligt folkeparti.

Ministeren for kulturelle anliggender (Nathalie Lind):

Jeg må så forsøge for tredje gang at sige det, jeg mener. Jeg har ikke sagt ét ord om, end mindre tænkt én tanke om, at det, som kammeradvokaten skulle interessere sig for, var, hvorvidt en film virkede nedbrydende eller skadelig for Danmarks omdømme i udlandet. Vi har ikke spor lovgivning, der tager stilling til den slags ting. Jeg har sagt — nu er det tredje gang, jeg er heroppe — at det drejer sig om spørgsmålet om, hvorvidt det ville stride mod dansk lovgivning. Det, jeg mener med dansk lovgivning, har jeg også givet eksempler på, nemlig gældende lov om blasfemi, gældende lov om droit moral. Altså ikke tilfælde, hvor det virker nedbrydende, eller andre almindeligheder og slet ikke de tanker, som er ført frem af kristeligt folkeparti, men tilfælde, hvor gældende lov siger: det er forbudt, og det belægges med straf at håne andres tro, livsopfattelse eller race osv. — vi kender jo den nuværende bestemmelse i straffeloven og den beskyttelse, der ligger i droit moral-reglerne.

Når jeg tager ordet og siger det lidt stærkt, er det, fordi det intet har med kristeligt folkepartis forslag at gøre. Det har at gøre med, at man til brug for vurderingen i instituttet på områder, som kan være kontroversielle og, som jeg sagde før, kan nærne sig det retsstridige, får et bredt grundlag, inden det træffer sin endelige afgørelse, ikke af, om støtten skal gives, men hvordan det harmonerer med dansk lovgivning i øvrigt. Siger kammeradvokaten eller en anden instans: ja men det ligger helt udenfor, det er helt legalt, så står bestyrelsen stadig væk frit.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg gør opmærksom på, at der er anmodet om en række korte bemærkninger, så jeg

bliver nødt til herefter at tage dem i den rækkefølge, der er anmodet om dem.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Også dette er jeg imod.

(Kort bemærkning).

Gerda Møller (KF):

Kulturministeren er inde på, at den ordning, som jeg omtalte, var hr. Lembourn netop interesseret i, og han ville have de uafhængige konsulenter gjort endnu mere uafhængige. Det er jeg fuldkommen klar over, og jeg er også godt klar over, at konsulentordningens tokenalsystem er blevet indført for at sikre, at en ensidig linje ikke skulle dominere i indstillingerne. Men det burde jo nok kunne ske, uden at man dermed krænkede andre menneskers moralske eller religiøse indstilling, og det er jo det, vi anfægter ved den praksis, der har været.

(Kort bemærkning).

Melchior (CD):

Sidste sommer stod kulturministeren og folketingsalderne ikke magtesløse over for nogen situation, som hr. Chr. Christensen har påstået. Der var ikke nogen som helst grund til eller mulighed for at anvende nogen magt. Der var 143.000 underskrivere, som ikke syntes om en ekspertafgørelse, som var faldet i henhold til gældende lovgivning. Der var ingen lejlighed derved til at demonstrere nogen form for magt. Der skulle ikke ændres noget i nogen paragraf i anledning af den tilkendegivelse, der er indsamlet — som tidligere ordførere har været inde på — regelmæssigt på forskellige underskriftssteder. Der er i øjeblikket en avis, der har én i gang om en økonomisk lovgivning, som hr. Chr. Christensens parti er delhaver i. Jeg vil ikke tro, uanset hvor mange underskrifter der kommer som resultat af denne indsamling, at kristeligt folkeparti vil synes, at der er grund til magt-anvendelse eller til at ændre noget af det, man har vedtaget.

Problemet er i virkeligheden ganske enkelt. Jeg har før talt om bøger og malerier, og det er der også andre der gjorde. Må jeg så spørge hr. Chr. Christensen, som jeg formoder tager ordet én gang til: hvordan

[Melchior.]

forholder det sig med stykker på det kgl. teater? Jeg har i dag været til det første møde i det kgl. teaters tilsynsråd, siden jeg er blevet indvalgt. Der sidder det kgl. teaters chef vel også som en slags konsulent, men altså også mere end det; han afgør faktisk egenmægtigt, hvilke stykker der skal spilles på teatret, og hvilke der ikke skal spilles. Det hører altså heller ikke til på kulturministerens bord og heller ikke på folketingets bord, så enkelt er det. Hvis det virkelig er kristeligt folkepartis mening, at filmloven skal ændres i den retning, som man her har antydnet, så må noget lignende altså gælde det kgl. teater, og så kommer hele følgevirkningen af alt dette. Jeg tror, det er utænkeligt og umuligt.

Må jeg så lige til hr. Bernhard Baunsgaard give en oplysning. Han sagde, at det konservative parti havde valgt sine stole til højre i salen set fra talerstolen. Det har de ikke. Jeg var med i de møder, hvor stolene blev fordelt, og de er fordelt, som de er, bl. a. fordi man tog hensyn til socialdemokratiet og ikke mindst det radikale parti, der ønskede at sidde, hvor de plejer at sidde. Men man var enig om, at placeringen i salen ikke mere havde noget som helst med højre eller venstre at gøre. Jeg sidder lidt til højre, men står nok så meget i centrum.

(Kort bemærkning).

Flygaard (DR):

Når hr. Chr. Christensen mener, at blot et spørgsmål henlægges til folketingets afgørelse, så kan der i det foreliggende tilfælde ikke blive tale om censur, altså her politisk censur, så må det nok bero på en mistolkning af grundloven. Også folketinget bliver nødt til at rette sig efter grundloven og dens bestemmelser, i dette tilfælde grundlovens § 77.

(Kort bemærkning).

Mette Madsen (V):

Jeg vil gerne sige til hr. Chr. Christensen,

at det jo ikke er rigtigt, at folketinget stod magtesløst. Et enigt folketing havde vedtaget en filmlov, hvis sigte var at yde støtte til folkeligt og kunstnerisk værdifulde film. Da det viste sig, at midlerne til produktionsstøtte blev brugt til et formål, der ikke var i lovens ånd, var vi mange medlemmer i det forrige folketing, der gik ind i et arbejde for netop at forhindre, at dette skulle ske. Dette arbejde stod vi midt i, da der blev udskrevet valg. Som jeg også sagde i mit indlæg før, havde vi et samråd med kulturministeren den 7. november. Dette arbejde blev afbrudt, og det skal vi have fortsat nu.

Havde vort arbejde ikke resulteret i, at støtten til Thorsens film var blevet trukket tilbage, var vort arbejde meget vel endt i, at vi havde stillet et forslag i folketinget om at tage loven op til revision før 1976-1977, som der står i loven.

(Kort bemærkning).

Albertsen (S):

Til de bemærkninger, som hr. Bernhard Baunsgaard har fremført med henblik på det, som justitsministeren har anført om sine tanker og om sin argumentation for eventuelt at lade afgørelser af denne art passere kammeradvokaten for at få udtalelser frem, vil jeg gerne sige, at jeg helt og fuldt deler den opfattelse, som hr. Bernhard Baunsgaard har givet udtryk for ved at nære tvivl om — ja, undskyld, fru justitsminister, som der jo også er tale om i dette forhold, men både kulturministeren og justitsministeren er som sagt samme person — lovligheden i en sådan fremgangsmåde.

Jeg tror, at det vil være nyttigt, at vi under udvalgsarbejdet får disse ting afklaret, og her vil det jo ikke blive nødvendigt at have samråd med en anden minister, da det rent fysisk kan klares af samme person. Jeg tror, en drøftelse herom vil være ganske betimelig.

(Kort bemærkning).

Chr. Christensen (Kr.F):

Jeg var næsten sikker på, at hr. Bernhard Baunsgaard ville reagere på denne udtalelse om god kunst, og jeg forstår det.

Jeg vil gerne sige, at det, jeg forstår ved god kunst, både er den kunst, vi kan lide, og den, vi ikke kan lide, men som måske netop ad den vej provokerer os til at åbne øjnene for ting, vi ikke tidligere har set. Derfor er den jo også positiv. Ser vi kunsten under den synsvinkel, kan vi fuldt ud tiltræde, at den får støtte, også når det drejer sig om det kgl. teater.

Men vi skal jo ikke afgøre, hvad der er god kunst. Det er der vel ingen der kan. Det kan en enkelt filmkonsulent heller ikke. Skulle han alligevel have truffet en afgørelse, der er af en sådan art, at den kan virke sårende, ensidig og krænkende på store dele af den danske befolkning, og tiltrædes den af filminstitutts bestyrelse, mener vi, at der bør være en appelinstans, og den mener vi bør være i folketinget.

Jeg vil gerne sige fru Mette Madsen tak for de bemærkninger, der kom til sidst. Det er måske netop den krumtap, hvorom arbejdet nu kan dreje sig i udvalget. Vi skal være meget positive med henblik på at nå et godt resultat.

(Kort bemærkning).

Arne Bjerregaard (Kr.F):

At fordømmene lever i bedste velgående, står mig nu helt klart efter det, jeg her har hørt, idet hr. Bernhard Baunsgaard udtalte, at man kan vokse fra en skrædder til en helt. Det vil altså sige, en skrædder ikke kan være en helt. Det samme ser jeg også i den debat, der har været her om kultur og kunst, hvor man hele tiden vender tingene på hovedet. Kultur vokser nu engang af folket, og kunsten udspringer af kulturen og ikke omvendt. Den, der én gang for alle kan modbevise dette, vil jeg gerne høre her og nu.

(Kort bemærkning).

Ejler Koch (S):

Når jeg blander mig i denne debat, er det, fordi jeg nok føler, at den ordning, som kulturministeren foreslår med at få kammeradvokaten ind i billedet, bevæger sig meget

på kanten af, hvad der er muligt inden for grundlovens grænser.

Sådan en ordning har vi nemlig haft tidligere, nemlig de såkaldte trykkefrihedsforordninger fra 1810 og 1814, hvor bøger og tidsskrifter, 24 timer før de blev offentliggjort, skulle afleveres til politimesteren, og så skulle politimesteren godkende, om de kunne offentliggøres. Hovedkernen i grundlovens § 77 var netop at forbyde den slags ordninger og gennemføre, at ansvaret for den slags ting skulle være et efterfølgende ansvar, der ikke skulle gøres gældende af offentlige myndigheder, men af de uafhængige domstole. Derfor vil jeg nok advare lidt mod at lave den slags ordninger.

Ministeren for kulturelle anliggender (Nathalie Lind):

Jeg må først have lov at udtale en dyb beklagelse af, at det ikke er muligt for de tilstedeværende ordførere eller medlemmer at finde ud af, at det i denne sag er som kulturminister, jeg udtaler mig. Nu har jeg gentagne gange måttet høre på, at man ikke har været i stand til at sondre. Arbejdsområdet er stort nok, men der er alligevel så megen forskel, at man skulle kunne finde ud af, hvornår det var det ene og det andet.

Når vi nu går ind på et andet område, hvor hr. Ejler Koch føler sig foranlediget til at trække de store, om jeg må sige, dramatiske håndbevægelser og udtalelser frem og taler om trykkefrihedsforordninger etc., så kan jeg ikke sige andet, end at det forekommer mig i højeste grad overdrevet. Det, der er tale om, er: ethvert menneske må, inden det træffer en beslutning, have adgang til at rådføre sig med den højeste sagkundskab, der findes. Det har naturligvis også filminstitutts bestyrelse i dag. At man så yderligere skulle gøre dette, at bestyrelsen, stadig stående frit over for, hvilken beslutning den ville træffe, blev pålagt som en art forsigtighedsregel, fordi der kan være kontroversielle emner, altid at indhente en sådan erklæring, hvis der var tvivl, kan jeg ikke se har noget som helst med indgreb i trykkefrihed, censur eller andet at gøre. Jeg henviser til — men det vil jo fremgå af fortrykket, og så vil man kunne studere det — at jeg ganske klart — det er fjerde gang, jeg nu gentager det — siger, at det, det drejer sig om, er, hvorvidt en på grundlag af et forelagt

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

projekt produceret film vil stride mod dansk lovgivning. Det er kun det forelagte projekt, man kan bedømme, og det er kun en vejledende udtalelse, kulturudvalget efter mit forslag kunne drøfte med henblik på at gøre dette til en pligt for bestyrelsen. Der har ikke én eneste gang her i dag været talt om, at kammeradvokaten skulle diktere bestyrelsens afgørelse. Et responsum er et råd, man får, og som man lader gå ind i sine overvejelser, og så overvejer man selvstændigt.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard (RV):

Jeg tror, det alligevel er noget meget væsentligt, vi er ved at drøfte her. Ethvert menneske må have retten til at søge oplysning, det er rigtigt. Ethvert menneske, der producerer en film, må have retten til at søge oplysning og følge rådet eller lade være. Men her taler ministeren om at pålægge en bestyrelse for et offentligt institut at søge oplysning. Så ville jeg gerne have, at ministeren understregede, at bestyrelsen helt kunne lade være, uden at nogen bebrejdede den det, at følge dette råd. Men det er jo ikke den måde, det skal virke på, vel? For det skal jo virke på den måde, at når man har søgt oplysning, så har man en forbandet pligt til at følge rådet. Og så er vi inde i det gamle, at så skal der sidde en justitsminister eller kammeradvokat og afgøre, hvad der skal være kunst i dette land, hvad der skal være tilladt, og det kan ikke være rimeligt.

Det, bestyrelsen har som pligt og opgave, er alene at tage stilling til, om man på grundlag af de forelagte oplysninger tror, at der vil komme en god film ud af det, der kan vises offentligt, intet mere. Det må blive den mands ansvar, der producerer filmen, om denne film skulle støde nogen som helst gode eller dårlige eksisterende danske love.

Ministeren for kulturelle anliggender (Nathalie Lind):

Den bestyrelse, vi her taler om, har af folketinget, og det mener jeg er rigtigt, fået tillagt beføjelse til at uddele støtte til forskellige projekter. Denne bestyrelse må også have pligt til at overholde landets love. Her er ikke tale om en vurdering af, hvorvidt filmen er god eller dårlig, hvorvidt det kunst-

neriske indhold har den ene eller anden form. Her er tale om en vurdering af, hvorvidt, som jeg har nævnt gentagne gange, blasfemiparagraffen eller reglerne om droit moral er overtrådt. Det er ikke en bedømmelse af det kunstneriske indhold, og derfor er alle de påstande, der har været fremme om, at det var censur, forkerte. Jeg mener, det må ligge i sagens natur, at ethvert statsorgan må administrere på en sådan måde, at landets love er overholdt.

(Kort bemærkning).

Ejler Koch (S):

Ja men det, der jo netop er kernen i grundlovens § 77, er selvfølgelig, at landets love skal overholdes, men for at sikre sig, at administrationen ikke kunne gøre indgreb i denne ytringsfrihed, stadfæstede man i grundloven, at det er domstolene, der gør det, og så er det ikke kammeradvokaten, der bestemmer, om et projekt er lovligt eller ikke lovligt. Hvis man derfor kunne sige, at man måtte have indbragt denne sag for domstolene, inden filmstøtten udbetales, så fik man en domstolsafgørelse af, om der var tale om en overtrædelse af landets love, så var vi inden for rammerne af grundlovens § 77. Hvis vi gør det på den anden måde, bevæger vi os i hvert fald på kanten af den.

Ministeren for kulturelle anliggender (Nathalie Lind):

Jeg tror, vi må fortsætte denne debat i kulturudvalget, men jeg vil godt sige: nu kommer der jo igen en ny påstand, at det er kammeradvokaten, der afgør. Jeg har jo lige før sagt: det er ikke en afgørelse, det er et responsum, det er en vurdering, og det er jo dér, det hele ligger.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Første næstformand (Grete Hækkerup):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til kulturudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om folkeskolen [af Ritt Bjerregaard m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 63) findes i tillæg A. sp. 1027, fremsættelsen i tidenden sp. 1196).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Undervisningsministeren (Tove Nielsen):

Det lovforslag, vi skal drøfte her i dag, er identisk eller stort set identisk med det forslag, som i efteråret 1972 blev kendt under navnet Heinesens skolelovsforslag. Det blev fremsat her i tinget første gang den 15. december 1972 og kom til første behandling den 17. januar 1973. Forud for dette havde der også været en stor og lang diskussion på grundlag af udkastet.

Siden har så undervisningsudvalget arbejdet med dette lovforslag, men allerede i marts måned tilkendegav den daværende undervisningsminister over for undervisningsudvalget, at man som led i den daværende regerings spareplaner ønskede lovforslagets ikrafttræden udsat fra den 1. august 1974 til den 1. august 1975, og bl. a. derfor nåede lovforslaget ikke frem til anden behandling, inden samlingen sluttede i september måned.

I konsekvens heraf blev lovforslaget genfremsat af den socialdemokratiske regering den 30. oktober 1973 med ikrafttrædelsesdatoen den 1. august 1975.

Venstreregeringen har som bekendt ikke ønsket at genfremsætte lovforslaget, dels fordi vi ikke fandt det muligt at iværksætte en så stor og udgiftkrævende reform allerede fra 1975-76, dels fordi vi ikke mente at kunne lægge navn til et lovforslag, som på væsentlige punkter afveg fra de skolepolitiske synspunkter, som venstre har. Jeg skal senere komme tilbage til enkelte punkter, hvad disse ting angår.

Men nu har socialdemokratiet altså genfremsat lovforslaget for tredje gang, og man foreslår igen ikrafttrædelsestidspunktet 1. august 1975.

Jeg forstår sådan set godt, at socialdemokratiet har følt sig forpligtet til at gøre det, for det har jo været en slags mærkesag for socialdemokratiet igennem de sidste par år. Jeg erkender også, at man i fremsættelsen har erklæret sig rede til forhandlinger om-

kring lovforslaget og også omkring de økonomiske konsekvenser, herunder også om en etapevis gennemførelse af loven.

Men når det så er sagt, så synes jeg nok, jeg må have lov at føje til, at efter min opfattelse ville det have været rigtigere, om man ikke havde ladet lovforslaget komme til første behandling i den nuværende situation. Jeg ved godt, at lovforslaget er fremsat den 25. januar, altså på et tidspunkt, hvor socialdemokratiet endnu stod frit i de økonomisk-politiske forhandlinger, men efter dette tidspunkt er der jo som bekendt sket det, at regeringen og socialdemokratiet er gået ind i et forlig om de økonomiske foranstaltninger, som bl. a. har haft til følge, at regeringen på sin side har måttet afstå fra at fremsætte en del lovforslag med hensyn til yderligere besparelser, bl. a. inden for uddannelsesområdet, alt det, som angår den kommende finanslov.

Jeg er godt nok klar over, at det lovforslag, vi taler om i dag, ikke har med den kommende finanslov at gøre, men først den næste igen, men vi kan dog ikke lade være med at se på, hvordan den økonomiske situation er lige netop nu og i de kommende måneder. Og hvordan man end vender og drejer det, vil det lovforslag, vi taler om, påføre det offentlige ganske betydelige årlige merudgifter, og så synes jeg nok, det ville have været rart og praktisk og ønskværdigt, om socialdemokratiet ville have været med til samtidig at anvise tilsvarende besparelser inden for andre områder.

Jeg må erkende, at der ingen reelle udsigter er til, at lovforslaget kan blive vedtaget i indeværende samling med de økonomiske konsekvenser, der hidtil er lagt op til. Det store beløb, vi har kendt indtil nu, kan regeringen altså ikke være med til at føre igennem.

Jeg skal derfor indskrænke mig til at sige lidt om selve indholdet i lovforslaget. Jeg vil kort markere nogle af de områder, hvor regeringens synspunkter afviger fra forslagsstillernes.

Med hensyn til det første, formålsparagraffen, så mener vi, at det er en meget, meget lang formulering. Man kan lægge lidt af hvert i mange af disse pæne ord. Det, der for os må være det væsentligste, er, at vi fortsat får slået fast, at det er meget væsentligt, at skolen bibringer eleverne